

INGEBOEKT

Het schoolvak Nederlands onderzocht

Mariëtte Hoogeveen & Helge Bonset: *Het schoolvak Nederlands onderzocht. Een inventarisatie van onderzoek naar onderwijs Nederlands als eerste en tweede taal in Nederland en Vlaanderen*. Leuven/Apeldoorn: Garant, 1998, 639 blz., 870 BEF.

Het schoolvak Nederlands onderzocht is een inventarisatie van al het empirisch onderzoek dat tussen 1969 en 1997 in Nederland en Vlaanderen verricht is naar het schoolvak Nederlands in het voortgezet/secundair onderwijs. Het overzicht is louter beschrijvend en spreekt geen oordeel uit over de kwaliteit van het gepresenteerde onderzoek. In een inleidend eerste hoofdstuk lichten de auteurs, Mariëtte Hoogeveen en Helge Bonset, de selectiecriteria toe en verantwoorden ze de manier waarop het onderzoek verzameld, gerubriceerd en beschreven is.

In de vijf volgende hoofdstukken komen de verschillende domeinen van het schoolvak Nederlands aan de orde: (2) literatuuronderwijs; (3) leesonderwijs; (4) schrijfonderwijs; (5) onderwijs in mondelinge taalvaardigheid; en (6) onderwijs in taalbeschouwing en argumentatie. Hoofdstuk 7 inventariseert domeinoverschrijdend onderzoek dat algemeen onderwijskundig van aard is, maar vanwege zijn gerichtheid op het vak Nederlands toch

vermeldenswaard. Het afsluitende achtste hoofdstuk is gewijd aan het onderwijs Nederlands als tweede taal. Omdat het onderzoek binnen NT2 vrijwel beperkt is tot leesvaardigheid, woordenschat en schoolse taalvaardigheid, was een gedetailleerde indeling in domeinen niet zinvol.

Op hoofdstuk 7 na is elk hoofdstuk op een identieke manier gestructureerd. Na een inleiding komen achtereenvolgens de volgende paragrafen aan bod: onderzoek naar (1) doelstellingen; (2) de beginsituatie van de leerling; (3) onderwijsleermateriaal; (4) onderwijsleeractiviteiten; en (5) instrumentatie- en evaluatie-onderzoek (of het ontwikkelen en beproeven van beoordelingsinstrumenten resp. onderzoek naar prestaties). Voor hoofdstuk 7 is geopteerd voor een indeling naar thema's: heterogeniteit en differentiatie; innovatie van het schoolvak Nederlands; inventarisatie en beoordeling van onderwijsleermateriaal. Aardig om te vermelden is dat de beoordeling van de totaalmethodes Nederlands voor de eerste graad secundair

onderwijs die de *VON(K)-Werkgroep schoolboeken* in 1996 uitgevoerd heeft, niet onvermeld blijft (p. 469-470).

Na het inventariserende en beschrijvende gedeelte wordt elk hoofdstuk afgerond met een diepgaande nabeschuiving waarin de auteurs reflecteren op de onderzoeksresultaten vanuit het perspectief van de onderwijspraktijk. In deze paragrafen presenteren ze een samenvatting van de belangrijkste onderzoeksresultaten binnen het betreffende domein, brengen ze de gehanteerde onderzoeksmethoden in kaart en wijzen ze de meest opvallende leemten aan. Daaruit leiden ze aanbevelingen af voor de onderwijspraktijk en voor vervolgonderzoek.

In bijlage 1 is per hoofdstuk een schematisch overzicht van alle opgenomen onderzoeken gepresenteerd met vermelding van auteur(s), jaartal en paginaverwijzing; onderwerp van onderzoek; onderzochte schooltypen/onderwijsvormen en eventueel leerjaren; en methode van onderzoek. Deze schema's kunnen dienst doen als 'zoekmachine' en de lezer snel een overzicht bieden van het uitgevoerde onderzoek binnen elk domein. In bijlage 2 wordt de verdeling van het onderzoek over de verschillende domeinen kwantitatief benaderd. Vanwege het revelerende karakter ervan nemen we een deel van de tabel over met de uitsplitsing van de cijfers voor Nederland en Vlaanderen.

TABEL: *Verdeling van het onderzoek over de verschillende domeinen*

DOMEINEN	TOTAAL	NEDERLAND	VLAANDEREN
Literatuur	50	44	6
Lezen	71	66	5
Schrijven	75	69	6
Mondelinge taalvaardigheid	30	38	2
Taalbeschuiving/argumentatie	23	21	2
Domeinoverschrijdend	19	18	1
NT2	36	31	5
TOTAAL	304	277	27

Uit: Hoogeveen & Bonset (1998)

Uit de eerste kolom blijkt dat in *Het schoolvak Nederlands onderzocht* in totaal 304 onderzoeken opgenomen zijn. De domeinen met het grootste aandeel aan onderzoek, zijn: schrijfonderwijs (75), leesonderwijs (71) en literatuuronderwijs (50). Naar NT2-onderwijs is tot nu toe relatief weinig onderzoek gedaan. De auteurs maken wel de relativerende bedenking dat dit onder-

zoek pas laat op gang is gekomen: in Nederland vanaf 1982 en in Vlaanderen vanaf 1989 (Hoogeveen & Bonset 1999).

Wie de twee volgende kolommen met de uitsplitsing van het onderzoek voor Nederland en Vlaanderen bekijkt, komt tot de onthutsende vaststelling dat de verdeling 277 versus 27 (zevenentwintig!) bedraagt.

Met andere woorden: in Nederland is tien keer zoveel empirisch onderzoek naar het schoolvak Nederlands verricht als in Vlaanderen! Dit schaarse Vlaamse onderzoek is gelijkmatig verdeeld over de drie zelfde koplopers plus NT2. Ook hier een kanttekening van de auteurs dat het eerste onderzoek in Vlaanderen pas in 1979 uitgevoerd is (Hoogeveen & Bonset 1999).

Bij hun presentatie van de inventarisatie op de twaalfde conferentie *Het Schoolvak Nederlands* in Antwerpen (Hoogeveen & Bonset 1999) zijn de auteurs onder meer ingegaan op de verdeling van het onderzoek over de verschillende soorten. Wat vooral opvalt, is dat in alle domeinen van het vak het meeste onderzoek verricht is naar onderwijsleeractiviteiten, en wel op een descriptieve manier. De dagdagelijkse praktijk van het onderwijs Nederlands in de klas is dus al behoorlijk uitvoerig in kaart gebracht. Het minste onderzoek is gedaan naar de ontwikkeling, beproeving en effectmeting van nieuwe didactische aanpakken en materialen. Omdat net dit type onderzoek een innoverende rol kan vervullen in het onderwijs, roepen de auteurs op tot meer vervolgonderzoek op dat terrein.

Het schoolvak Nederlands onderzocht is een bijzonder degelijk en sterk gedocumenteerd naslagwerk met een indrukwekkende inventarisatie van vakdidactisch onderzoek. Niet onbelangrijk om te vermelden is de gebruiksvriendelijkheid van deze omvangrijke bundel van 639 pagina's. Dank zij de heldere rigide structuur en de handige schematische overzichten als bijlage kan de lezer er makkelijk zijn weg in vinden. Een minpuntje: vanwege de Nederlands-Vlaamse doelgroep zouden een schematisch overzicht van de twee onderwijssystemen en een verklarende woordenlijst van veelgebruikte termen verhelderend zijn geweest.

Hoewel het voorgestelde onderzoek overwegend in Nederland uitgevoerd werd, is de relevantie voor Vlaanderen niet te onderschatten. De tendensen die de auteurs in de nabeschouwingen bij elk hoofdstuk aanwijzen, kunnen voor verschillende doelgroepen (onderzoekers, beleidsverantwoordelijken, opleiders, ontwikkelaars, begeleiders en leraren) een aanzet betekenen om te reflecteren op hun eigen werksituatie. Het zou goed zijn mocht het Vlaamse onderwijsbeleid daaraan ook de nodige budgettaire consequenties verbinden...

Rita Rymenans
Universiteit Antwerpen (UIA)
departement Didactiek en Kritiek
Universiteitsplein 1
2610 Wilrijk
rymenans@uia.ua.ac.be

Bibliografie

Hoogeveen, M. & H. Bonset: Het schoolvak Nederlands onderzocht. In: R. Rymenans & H. de Jonghe (red.): *Het Schoolvak Nederlands. Verslag van de twaalfde conferentie*. Beigem/Amsterdam: Stichting Conferenties Het Schoolvak Nederlands, 1999, p. 256-259.